

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

_____ І.Т. Богданов
25.08.2023 (протокол № 1)

**КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ
БЕРДЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Бердянськ, 2023

Концепція виховної роботи

Бердянського державного педагогічного університету

I. Загальні положення.

Положення є основним нормативним документом, що регламентує організацію виховної роботи в Бердянському державному педагогічному університеті (далі Університет).

Виховна робота в університеті є важливим компонентом освітнього процесу. Вона спрямовується на забезпечення гармонійного цілісного розвитку особистості, патріота, інноватора, формування в студентів гуманістичного світогляду, соціально-політичної орієнтації, моральності й культури, виховання студентів на основі національних традицій та культурно-історичного надбання українського народу.

Планування та організацію виховного процесу в університеті здійснюють ректор, проректор з науково-педагогічної роботи, відділ соціально-гуманітарної та виховної роботи, декани факультетів, заступники деканів факультетів з виховної роботи, завідувачі кафедр, куратори академічних груп, студентська рада.

II. Нормативно-правова база організації виховної роботи зі студентами.

Виховна робота в університеті базується на:

1. Конституції України;
2. Законі України “Про освіту”;
3. Законі України “Про вищу освіту”;
4. Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2022–2032 роки;
5. Указі Президента України «Про стратегію національно-патріотичного виховання» (затвердженого 18.05.2019 № 286/2019);
6. Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»(затвердженого 30.09.2019 № 722/2019);
7. Наказі МОН від 06.06.2022 №527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України»;
8. Статуті Бердянського державного педагогічного університету;
9. Стратегії розвитку університету;
10. Рекомендаціях щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р.;
11. Положенні про відділ соціально-гуманітарної та виховної роботи у Бердянському державному педагогічному університеті.

III. Мета і завдання виховання

Політичні та соціальні процеси, що відбуваються в Україні і пов’язані з війною, яку російська федерація веде проти незалежності Української держави, викликали необхідність переосмислення культури, традицій та історичного минулого нашої країни, а також докорінної модернізації виховної роботи в університеті з метою виховання свідомого громадянина України, патріота, інноватора, творця гармонійних відносин на основі національних та європейських цінностей у всіх сферах суспільного життя.

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (№ 527 від 06.06.2022 року) серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання. Ці основоположні напрями відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності, а також закладають підвалини для формування свідомості поствоєнного покоління, для якого розвиток держави – це запорука власного особистісного розвитку, сповненого ідеєю патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності за природу як за національне багатство, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Сьогодення України – це боротьба, докорінні зміни і трансформація. Війна, вимушена релокація і розпорошеність університету, з одного боку, і глобалізація та інтеграція України в міжнародне Європейське Співтовариство, з іншого, – усе це вимагає пошуку нових підходів до освітньої, наукової та виховної діяльності.

Відповідно до «Візії майбутнього освіти і науки України», освітня система має виховувати повагу до української мови та культури, формувати громадянську відповідальність і свідомість, доброчесність, доброту та емпатію до оточення, повагу до гідності кожної людини, спадку української історії.

Головна мета виховання – формування в молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, набуття молодим поколінням соціального досвіду, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури. Основними цілями виховання громадянина України треба вважати: патріотизм, національну свідомість, готовність до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності; високу освіченість; працелюбність, соціальну активність; високі моральні якості; зорієнтованість на шанобливе і поважливе ставлення до себе й оточення; відповідальність; жертвовність; благородство, оптимістичність світогляду; почуття власної гідності й чемності; мужність; чуттєво-емоційну та поведінкову культуру.

Мета виховання конкретизується через систему виховних завдань, що є загальними не тільки для університету, а й для всього суспільства в цілому.

Важливими виховними завданнями в сучасних умовах є:

- формувати у молодого покоління високу патріотичну свідомість, почуття вірності рідній країні, турботу про добробут свого народу;
- виховувати любов до рідної землі на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей;

- формувати шанобливе ставлення до рідної мови та до культури українського народу;
- виховувати правову культуру: повагу до Конституції, законодавства України, державної символіки – герба, прапора й гімну;
- формувати соціальну активність та відповідальність особистості через залучення студентів до процесу державотворення, освоєння накопичених людством знань в усіх галузях діяльності;
- виховувати розуміння внутрішньої потреби й високої цінності українського громадянства;
- сприяти формуванню морально-активної особистості, чуйної, чесної, працелюбної, справедливої, милосердної, толерантної, терпимої до інших, миролюбної, готової допомогти іншим;
- забезпечити умови для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних і власних інтересів;
- стверджувати розуміння приналежності до своєї родини, оселі, батьківського дому як відправної і кінцевої фізичної, духовної, моральної межі життя;
- культивувати кращі риси української ментальності – працелюбність, індивідуальну свободу, глибокий зв'язок з природою, толерантність, повагу до жінки;
- спонукати студентів університету до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, ксенофобії, антигромадській діяльності;
- формувати усвідомлення місця природи в житті людини, переваги здорового способу життя, культу соціально активної, фізично здорової та духовно багатой особистості;
- створити необхідні умови для ефективного розвитку студентського самоврядування, виявлення його потенційних лідерів та організаторів;
- забезпечити високий рівень професійності та вихованості молодой людини, сприяти розвитку індивідуальних здібностей, таланту та самореалізації;
- плекати повагу до Бердянського державного педагогічного університету, його демократичних та академічних традицій.

У реалізації зазначеної мети на педагогічний ЗВО покладається завдання забезпечити фундаментальну наукову, загальнокультурну, практичну підготовку фахівців, що визначають темпи і рівень науково-технічного та соціального прогресу, сприяють утвердженню гуманістичних і національних ідеалів, норм людського співжиття, формуванню інтелектуального потенціалу нації як найвищої цінності суспільства.

Педагогічний ЗВО має спрямувати виховний процес на глибоке розуміння здобувачами переваг обраной ними професії, усвідомлення соціального призначення і місця, яке вона посідає в ієрархії професій, що сформує в майбутнього педагога не лише моральне задоволення, почуття гордості за правильність обраного трудового шляху, але й почуття відповідальності перед молодими поколіннями, суспільством, державою за якість виконання свого соціального обов'язку.

Для розв'язання визначених завдань Бердянський державний педагогічний університет має:

- значний досвід виховання студентів з усталеними загальноуніверситетськими традиціями на 6 факультетах – фізичної культури, спорту та здоров'я людини, гуманітарно-економічному, фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти, філології та соціальних комунікацій, дошкільної, соціальної та спеціальної освіти, психолого-педагогічної освіти та мистецтв;
- інститут організаторів виховної роботи: проректор з науково-педагогічної роботи, відділ соціально-гуманітарної та виховної роботи, заступники деканів з виховної роботи, куратори/тьютори, профактив, старости груп;
- мережу організаторських, творчих об'єднань: зразковий танцювальний ансамбль «Марлен», народний ансамбль народної пісні «Золотий гомін», народний ансамбль народного танцю «Калина»; «Клуб майстрів поетичного слова», літературно-мистецьке об'єднання «Вітрила», волейбольні, баскетбольні та інші спортивні команди;
- багатий виховний потенціал міста: центр дитячої та юнацької творчості, клуб молоді «Сучасник», міський палац культури імені Тараса Шевченка та будинки культури, художні та краєзнавчі музеї, музей «Подвиг», музей історії міста, музей історії університету, фонд рідкісної та цінної книги університету, музей П.П. Шмідта та ін.

IV. Основні напрямки виховної роботи

Реалізація основних принципів і завдань виховання здійснюється за загальноприйнятими пріоритетними напрямами:

1. Національно-патріотичне виховання:

- формування патріотизму, національної свідомості й відповідальності за долю України;
- виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті;
- культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.);
- виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій.

2. Правове виховання:

- прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина;
- виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів України;
- виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством;
- формування політичної та правової культури особистості;
- залучення студентської молоді до участі в доброчинних акціях і розвитку волонтерського руху.

3. Мовне виховання:

- формування національно свідомої мовної особистості;

- формування мовної культури, поваги до рідної мови.

4. Моральне виховання:

- формування почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни;
- формування моральної культури особистості, засвоєння моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань;
- становлення етики міжетнічних відносин та культури міжнаціональних стосунків.

5. Екологічне виховання:

- формування основ глобального екологічного мислення та екологічної культури;
- оволодіння знаннями та практичними вміннями раціонального природокористування;
- виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство;
- виховання готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

6. Естетичне виховання:

- розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності;
- формування в молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях і кращих надбаннях світової культури;
- вироблення вмінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне в повсякденному житті.

7. Трудове виховання:

- формування особистості, яка свідомо і творчо ставиться до праці в умовах ринкової економіки;
- формування почуття господаря та господарської відповідальності;
- розвиток умінь самостійно та ефективно працювати.

8. Економічне виховання:

- формування на основі спеціальних знань економічної свідомості, економічного мислення, умінь і навичок економічної діяльності, економічно значущих якостей особистості.

9. Фізичне виховання та формування здорового способу життя:

- виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя;
- формування знань і навичок фізичної культури в житті людини;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку студентів;
- фізичне, духовне та психічне загартування;
- формування потреби в безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань;
- створення умов для активного відпочинку студентів.

10. Валеологічне виховання:

- формування здатності володіти власним фізичним та психічним здоров'ям;

- формування валеологічного світогляду, поведінки, мотивацій, що забезпечать активне й свідоме залучення кожної людини до процесу творення свого здоров'я.

11.Професійне виховання:

- сприяння розвитку індивідуальних якостей особистості і суспільних вимог, які ставляться професією;
- формування ціннісних орієнтацій, які забезпечують постійний розвиток, самоактуалізацію та повноцінну участь у професійному житті.

Наведені напрямки виховання тісно взаємопов'язані, доповнюють один одного, мають самостійне теоретико-методологічне значення. Разом із тим усі вони утворюють цілісну систему виховання.

Фундаментом становлення світогляду молодшої людини, на якому формуються фахові знання та професійна відповідальність, має стати національне виховання. Глобальний простір, у який інтегрується наша студентська молодь, передбачає засвоєння надбань культури різних народів. Тому постає потреба в здатності студентської молоді до входження у світовий соціокультурний простір – за умови збереження української національної ідентичності.

Національне виховання в університеті повинно здійснюватись через:

- забезпечення культурного й духовного розвитку особистості, виховання в душі патріотизму й поваги до Конституції України;
- прищеплення студентам демократичного світогляду, дотримання громадянських прав і свобод, поваги до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу;
- формування в молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей та навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти й самореалізації особистості;
- стимулювання в молоді прагнення до здорового способу життя;
- розвиток гуманістичної освіти, що ґрунтується на культурно-історичних цінностях народу, його традиціях і духовності;
- утвердження національної ідеї, що сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями;
- формування в студентів потреби й уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури;
- формування національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури;
- вироблення здатності до самостійного мислення, суспільного вибору й діяльності, спрямованої на процвітання України;
- створення системи неперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою й можливість опановувати рідну (національну), практично володіти іноземною мовою;
- сприяння розвитку високої мовної культури громадян;
- вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин в університеті.

Система національного виховання студентів в університеті включає:

1. Виховну роботу зі студентами на навчальних заняттях усіх форм.
2. Позанавчальну виховну роботу; наукову та громадську діяльність студентів у різноманітних молодіжних об'єднаннях, клубах, гуртках і спортивних секціях.

V. Система управління вихованням студентів в університеті

Загальне керівництво виховною роботою в навчальному закладі здійснює ректор. Суб'єктами виховної роботи є: ректорат; проректор з науково-педагогічної роботи; начальник відділу з виховної роботи; декани факультетів, заступники деканів з виховної роботи; кафедри; куратори академічних груп; студентське самоврядування (студентські активи академічних груп, самоврядування гуртожитку, студентські ради факультетів, університету); викладачі, співробітники університету; відповідальні за виховну роботу в гуртожитку; працівники бібліотек; керівники гуртків та колективів художньої самодіяльності. Робота з виховання студентів включається до планів роботи структурних підрозділів (факультетів, кафедр), конкретизується у діяльності кураторів академічних груп, розглядається на засіданнях кафедр, вчених рад факультетів, університету.

В університеті виховна робота координується відділом соціально-гуманітарної та виховної роботи студентів, який складає план виховної роботи Бердянського державного педагогічного університету, здійснює управління виховним процесом, надає консультативно-методичну допомогу органам студентського самоврядування, забезпечує системно-цільовий підхід до планування виховної роботи; здійснює моніторинг виховної роботи в різних напрямках, організаційно-методичну допомогу кураторам студентських груп, головам студентських рад факультетів з питань підготовки до управління виховним процесом; забезпечує організацію, розроблення планів щодо підготовки і проведення виховних заходів.

Декани факультетів: несуть відповідальність за стан виховної роботи на факультетах; здійснюють підбір кураторів академічних груп, проводять з ними методичну роботу щодо проблем виховання студентів; забезпечують реалізацію системи виховання студентів на факультеті, організовують позааудиторну виховну роботу зі студентами; координують виховну діяльність колективів кафедр, кураторів академічних груп, органів студентського самоврядування факультету; здійснюють поточний контроль виховної роботи на факультеті.

Заступники деканів факультетів з виховної роботи: виконують доручення ректора, проректора з науково-педагогічної роботи, деканів; складають річний план виховної роботи на факультеті (календарний або за основними напрямками виховання); надають методичну допомогу кураторам академічних груп; контролюють проведення кураторських виховних годин у групах; організовують виховну роботу в студентських гуртожитках, співпрацюють зі студентською радою гуртожитків; складають і контролюють графіки відвідувань викладачів у студентських гуртожитках; проводять збори кураторів академічних груп; здійснюють організаційно-методичну підтримку роботи студентської ради факультету; готують відповідні рішення щодо студентів, які порушують Правила внутрішнього розпорядку в гуртожитку; звітують на

вчених радах факультету про стан виховної роботи; подають річний звіт про проведену виховну роботу на факультеті (за напрямками виховання).

Виховна робота кафедр полягає у формуванні професійних якостей сучасного спеціаліста як людини, особистості; проведенні професійно-орієнтаційної, інформаційно-просвітницької, культурно-виховної роботи серед студентів, розвиток їхніх творчих та інтелектуальних здібностей, залучення до різноманітної діяльності за інтересами, участі в культурно-освітній, спортивно-оздоровчій та інших видах діяльності; сприянні роботі органів студентського самоврядування університету, гуртожитку; безпосередній участі в реалізації заходів, що проводяться ректоратом, на факультетах, у гуртожитках, на заняттях гуртків; організації роботи кураторів академічних груп студентів (участь у навчально-виховних і громадських, культурно-освітніх та культурно-виховних заходах у групі); роботі з активом академічних груп, індивідуальній виховній роботі зі студентами групи, студентами, які проживають у гуртожитках та ін.

Безпосереднє керівництво виховною роботою в студентських академічних групах здійснюють куратори. Куратор призначається для надання допомоги студентам у формуванні студентського колективу групи, для проведення індивідуальної та групової виховної роботи, встановлення зв'язків із батьками студентів, з'ясування проблем студентів, надання їм допомоги, здійснення педагогічного контролю за навчальним процесом, дотримання студентами морально-етичних норм поведінки, статуту і внутрішнього розпорядку університету. Призначення кураторів здійснюється розпорядженням декана факультету за поданням завідувача кафедри. Куратором академічної групи може бути науково-педагогічний працівник, який користується авторитетом, відзначається високими моральними якостями, володіє необхідною педагогічною майстерністю й організаторськими здібностями, може забезпечити позитивну виховну взаємодію зі студентами. Куратор академічної групи складає план виховної роботи в групі та звіт про виховну роботу за навчальний рік. Контроль за відповідною діяльністю куратора здійснює заступник декана з виховної роботи.

Особлива роль у виховній діяльності покладається на органи студентського самоврядування, серед основних завдань яких є підвищення ефективності навчально-виховного процесу, забезпечення виховання духовності та культури студентів.

БДПУ співпрацює з органами державної влади, місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями. Формування особистості майбутнього фахівця здійснюється системно, через вплив усіх структур і підрозділів ЗВО; це відбувається як у навчальний, так і позанавчальний час: через лекційні курси, роботу клубів, гуртків, колективів художньої самодіяльності, університетських музеїв, діяльність ЗМІ, відвідування пам'ятних місць, мистецьких програм, участь у заходах з відзначення державних свят і пам'ятних дат, зустрічі з ветеранами праці і бойових дій, залучення студентів до волонтерської роботи, зустрічі з представниками державних і громадських організацій, центрів місцевого самоврядування тощо. Отже, крім аудиторно-навчальних форм діяльності, студенти проходять школу громадянського становлення через систему різноманітних студентських

структур, а саме: гуртків, факультативів, клубів, мистецьких колективів, об'єднань за інтересами тощо. Контроль за діяльністю колективів художньої самодіяльності здійснюють заступники деканів з виховної роботи.

Керівники колективів художньої самодіяльності складають план роботи гуртка та план організаційно-методичної роботи на навчальний рік.

Виховна робота в університеті несумісна з пропагандою насильства, жорстокості, людиноненависницьких теорій, має світський характер, хоча не виключає проведення спільних з релігійними організаціями акцій гуманістичного спрямування.

Концептуальними критеріями виховання і вихованості студентів є:

- ставлення до людей суспільства, природи і самого себе;
- активність життєвої позиції;
- рівень правомислення і правосвідомості студентів;
- рівень громадянської, політичної свідомості, поведінки;
- рівень моральної свідомості;
- ціннісні орієнтації студентів;
- рівень культури, форми й засоби культурного самовияву та самоствердження;
- творчі здобутки молоді;
- конструктивність або ж деструктивність поведінкових проявів студентів;
- самовідчуття студентів (соціальне, етичне та ін.).

Освіта і виховання є найважливішими компонентами культури, духовності, суспільної свідомості. Правильно організоване виховання студентської молоді формує повноцінну цілісну особистість.